

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΑΚΗ

, ΜΟΝΟ
τα μάτια
(ΜΕΝΟΥΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Μόνο τα μάτια μένουν**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μαρία Ρουσάκη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ευδοξία Μπινοπούλου
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Μασούρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου

© Μαρία Ρουσάκη, 2016
© Εικόνας εξωφύλλου: Rosie Ann Prosser / Trevillion Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2016, 3.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1434-8
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1435-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoïou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΜΑΡΙΑ ΡΟΥΣΑΚΗ

, ΜΟΝΟ
τα μάτια
(ΜΕΝΟΥΝ

*όταν τη νύχτα κοιτάζα τ' αστέρια
είταν γιατί μου λείπαν τα μάτια σου*

Τάσος Λειβαδίτης,
Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας (1952)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Πρωτόγεννα

Όλος ο κόσμος αλλάζει με μια ψήφο, μ' έναν θάνατο ή με μια γέννηση. Έτυχε και τα τρία να συμβούν την ίδια μέρα, στον ίδιο τόπο, με έναν παράδοξο συνδυασμό αδημονίας και αιφνιδιασμού.

Πρώτη Νοεμβρίου 1920, ημέρα βουλευτικών εκλογών. Οι πόλεις κινούνταν στον ρυθμό των ψηφοφόρων, δηλαδή του ανδρικού πληθυσμού της Ελλάδας. Για τις γυναίκες και για τους ανθρώπους της επαρχίας η ζωή κυλούσε όπως πάντοτε – με τις μικρές ανησυχίες της καθημερινότητάς τους. Λευκός καμβάς ήταν η ζωή τους που ζωγραφιζόταν με τα ίδια χρώματα στα ίδια τοπία, στους ίδιους ορίζοντες καθημερινά. Εκείνη την ημέρα η εικόνα κάπως ξεχώριζε. Δίχως να το γνωρίζουν πολλοί πλην ελάχιστων διανοομένων της πρωτεύουσας, ακριβώς τρεις μήνες νωρίτερα, στις 20 Αυγούστου της ίδιας χρονιάς, ο κόσμος για εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους άλλαξε για πάντα. Τότε ψηφίστηκε η δέκατη ένατη τροπολογία του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, η οποία δήλωνε πως «Το δικαίωμα των πολιτών των Ηνωμένων Πολιτειών στην ψήφο δε δύναται να ακυρωθεί ή να περιορισθεί από τις Ηνωμένες Πολιτείες ή από οποιαδήποτε Πολιτεία με βάση το κριτήριο του φύλου».

Η Αμερική είχε κάνει ένα βήμα προς τα εμπρός δίνοντας στις γυναίκες το δικαίωμα της ψήφου, την ίδια ώρα που ο ελληνικός λαός ψήφισε την καταδίκη του.

Οι ελληνικές βουλευτικές εκλογές διεξήχθησαν μετά την υπογραφή της Συνθήκης των Σεβρών, η οποία από πολλούς έμελλε να θεωρηθεί το μεγαλύτερο σφάλμα της ελληνικής ιστορίας. Η Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών έθαψε το όραμά της για ένα ενωμένο, ισχυρό κράτος. Η συντριπτική ήττα του Ελευθέριου Βενιζέλου προκάλεσε ανεπανόρθωτο κακό στη μετέπειτα πορεία της χώρας. Η Ηνωμένη Αντιπολίτευσις, ο συνασπισμός πολιτικών κομμάτων με σύμβολο την ελιά, εκτόπισε το Κόμμα των Φιλελευθέρων του Βενιζέλου καταλαμβάνοντας 251 θέσεις από τις 369 της Βουλής. Η ελιά της ειρήνης απεδείχθη προσωρινή, αφού ακολούθησε η Μικρασιατική Καταστροφή και η εξίσου καταστροφική πολιτική των επόμενων ετών.

Όμως εκείνη την ημέρα η ζωή κάποιων ανθρώπων θα άλλαζε διά παντός δίχως να έχουν πιάσει εφημερίδα στα χέρια τους, χωρίς να έχουν καμία ουσιαστική ενημέρωση για την εκλογική αναμέτρηση που διεξαγόταν. Στον ξάστερο ουρανό της Αφροδίσιας Μεσσηνίας γεννιόταν ένα αστέρι που θα έπεφτε σαν κομήτης στη ζωή της οικογένειας Καλαμάνου. Εκείνη την ημέρα ερχόταν στον κόσμο ο Περικλής, το πρωτότοκο παιδί του Τζανέτου Καλαμάνου, σε ένα μικρό χωριό στους πρόποδες του Ταΰγετου, βόρεια της Καλαμάτας. Η Αφροδίσια ήταν άλλοτε σαν το κέντρο του κόσμου και άλλοτε σαν στο πουθενά. Όμως εκείνη την ημέρα το κέντρο του κόσμου βρισκόταν ξάφνου στην κάμαρα της Λεμονιάς, που όλο το χωριό είχε πληροφορηθεί πως κοιλοπονούσε από το μεσημέρι. Οι σπαρακτικές κραυγές της ακούγονταν σε όλη την Κάτω Μεριά, σαν ατελείω-

τες παρακλήσεις στον ουρανό να ξεπροβάλει επιτέλους αυτό το αστέρι από μέσα της.

Τις παρακλήσεις της Λεμονιάς συνόδευαν οι συζητήσεις των ανδρών που είχαν μαζευτεί στο επάνω δωμάτιο του μικρού σπιτιού. Ακουγόταν μια στριγκλιά και παύση. Ύστερα ακολουθούσε χαμηλόφωνη συζήτηση, σάμπως οι δυνατές ομιλίες θα έσπαγαν το φράγμα της ηρεμίας από τον πόνο. Όμως αυτή η ησυχία δε διαρκούσε πάνω από δέκα λεπτά τη φορά. Οι συσπάσεις της Λεμονιάς ξεριζωναν από μέσα της μια φωνή που ούτε η ίδια γνώριζε ότι διέθετε. Δεν έμοιαζαν καθόλου με τα χάδια του Τζανέτου που την έφεραν σε αυτή την κατάσταση. Αυτό σκεφτόταν καθώς πέτρωνε η πελώρια κοιλιά της και έσκουζε από τους πόνους: ότι δε θα άφηνε να την ακουμπήσει ποτέ ξανά ο άντρας της.

Ο Τζανέτος κερνούσε τσίπουρο δείχνοντας άνετος, ενώ η καρδιά του σπαρταρούσε από την αγωνία. Η τρυφερή του Λεμονιά δεν ήταν για τέτοια βαρβαρότητα και το γνώριζε με λύπη ανάμεικτη με μια δόση ενοχής. Όμως την ποθούσε όσο καμία άλλη γυναίκα στο χωριό. Την επέλεξε για τα λεπτά της δάχτυλα και τη στενή της λεκάνη. Δεν έμοιαζε με καμία άλλη γυναίκα που είχε γνωρίσει, ούτε καν στα κόκκινα δωμάτια της πόλης που επισκεπτόταν νεαρός. Όμως δουλειές στα χωράφια αδυνατούσε να κάνει. Τα ζα να φροντίζει δεν άντεχε η λεπτεπίλεπτη φύση της. Στο σπίτι έκανε το απαραίτητο νοικοκυριό, όμως ως εκεί. Προτιμούσε τον αργαλειό και το βελονάκι, κεντώντας με αυτά τα υπέροχα δαντελένια δάχτυλα εξίσου όμορφα υφαντά. Με την ίδια χάρη και αγάπη θα μεγάλωνε και τα παιδιά της. Ξεχώριζε, επίσης, και για τη λεπτή της φωνή. Ωστόσο ο Τζανέτος γνώριζε καλά πως θα έδινε μάχη για να γλιστρήσει παιδί από το λεπτό της κορμάκι.

«Αρχίνησε ο χιονιάς», αναφώνησε ο μπαρμπα-Λευτέρης.

Τα πράσινα μάτια του Τζανέτου, τα μάτια της συγχωρεμένης μητέρας του, έμοιαζαν χαμένα στους κόσμους του νου. Δεν είχε αντιληφθεί τις πρώτες νιφάδες χιονιού που έπεφταν μέσα στο σπιτικό του. Σκούπισε μια νιφάδα από το βλέφαρο σαν ξύπνησε από τον επόμενο κοιλόπονο της γυναίκας του. Κοίταξε πάνω, τις τρύπες στην οροφή. Μέτρησε πέντε, ενώ σε κάποια σημεία στο πάτωμα του επάνω δωματίου στρώνονταν βουναλάκια από χιόνι. Μάζεψε δυο τρία κούτσουρα στη γωνία και τα άναψε με σπίρτο και κουκουνάρι. Αναρωτήθηκε γιατί είχε καθυστερήσει να φωνάξει τον ανατικλωπή για να του μπαλώσει τις τρύπες στην οροφή. Μια απλή κουβέντα να του έκανε στο καφενείο και θα ερχόταν να του ξαναστρώσει τις τίγκλες* στη σειρά. Αυτή η γκριζοπράσινη σχιστόπλακα ήταν το μόνο που κρατούσε μια υποτυπώδη ξεστασιά μέσα στο σπιτικό του. Έτσι η ετοιμόγεννη γυναίκα του δε θα αναγκαζόταν να μαζεύει τα νερά από το πάτωμα. Λίγο νοιάστηκε επίσης για το νεογέννητο μωρό που θα καλοδεχόταν σε λίγη ώρα. Αλλά αυτό δεν είχε ανάγκη από ένα ζεστό περιβάλλον. Αυτό θα σκληραγωγούνταν. Όπως έπρεπε. Όπως επιβαλλόταν.

Μα δεν το είχε σκεφτεί, όπως δεν είχε θυμηθεί να ειδοποιήσει νωρίτερα τη μαμή, την κυρα-Αγγέλω από το διπλανό χωριό, την Αμαραθιά, ώστε να είναι σε ετοιμότητα, διότι η Λεμονιά πλησίαζε τις μέρες της, η κοιλιά της είχε τουρλώσει ως το σαγόνι και το πρώτο του παιδί αναμενόταν να δει το εκθαμβωτικό φως που πρόσφερε ο Ταΰγετος, το βουνό του. Φόρεσε βιαστικά το βαρύ πανωφόρι του και βγήκε

* Είδος πλάκας, λεπτής και γκριζοπράσινης, που χρησιμοποιούνταν στη Μεσσηνία ως πλάκα οροφής.

από την ξύλινη εξώπορτα ανάβοντας συγχρόνως ένα στριφτό τσιγάρο. Ο καπνός του γέμισε τα πνευμόνια καθώς αγνάντευε τον ορίζοντα απέναντί του. Σταθερό στοιχείο ο ορίζοντας. Ίσως το μόνο σταθερό πράγμα στη ζωή του ώσπου να πάρει τη Λεμονιά.

Η επόμενη κραυγή σαν να έκοψε τον ορίζοντα στη μέση. Και ύστερα άλλη μία. Αυτή ράγισε την καρδιά του. Πέταξε το μισοτελειωμένο τσιγάρο κι έτρεξε προς την καμαρούλα.

«Τζανέτο! Τζανέτο! Θέλω τον Τζανέτο!»

Άνοιξε με βία την πόρτα.

«Όχι, Τζανέτο! Δεν κάμει ακόμη! Φύγε!»

Η αδελφή του, η Χρυσανθούλα, η οποία τον περνούσε ένα κεφάλι –πράγμα για το οποίο πάντα καμάρωνε ο πατέρας του– του 'δωσε μια γερή σπρωξιά με την ίδια αγωνία που κατείχε και τον ίδιο. Τον πέταξε έξω απ' την πόρτα και την κλείδωσε χωρίς να του αφήσει ούτε δευτερόλεπτο να πιάσει το λεπτό δαντελένιο χέρι της μικρής Λεμονιάς.

Στο επάνω δωμάτιο έφτιαξε τη φωτιά να φουντώσει σαν το κάρβουνο που έκαιγε τα σωθικά του με κάθε διαδοχική κραυγή. Οι άντρες παρέμεναν αμίλητοι, συνηθισμένοι στην αναμονή. Περίμεναν το γεγονός. Άλλωστε γι' αυτό είχαν κλείσει από νωρίς τα ζα τους για να έρθουν τροχάδην προς το σπίτι του Τζανέτου. Θα γινόταν γλέντι εκείνο το βράδυ. Απόψε θα ξεφάντωναν. Μα ο Τζανέτος μήτε για γλέντια ανυπομονούσε, μήτε για μεθύσια. Τη γυναικούλα του αναλογιζόταν και την κατάσταση ανάμεσα στα τρυφερά της σκέλια. Σκεφτόταν τα βράδια που επέστρεφε απ' τα χωράφια κουρασμένος, την ευτυχία στα μικρά της μάτια. Μάτια σαν τη μαύρη πέτρα. Μάτια σαν το κάρβουνο. Μάτια φωτιά. Μόνο εκείνα τον ξεκούραζαν και τον αναστάτωναν συνάμα.

Μαύρη πέτρα θα 'ριχνε πίσω του αν δεν είχε σκοτωθεί ο πατέρας του στον πόλεμο στην Αλβανία και η μοίρα του δεν του είχε κλείσει το μάτι. Κληρονόμησε όλα τα χωράφια του κυρ Περικλή συν το σπίτι, ως μοναδικός γιος, ενώ η μόνη θυγατέρα ήταν η Χρυσανθούλα. Ευτυχώς για εκείνον, η Χρυσανθούλα, που τον περνούσε ένα κεφάλι συν πέντε χρόνια, είχε παντρευτεί στα δεκάξι τον Μιχαλιό. Ωστόσο η μοίρα πάλι του την έφερε στην πόρτα του πατρικού τους αφού χήρεψε στα είκοσι, δίχως παιδί για να θυμάται τον Μιχαλιό, και δίχως διάθεση να μοιραστεί τον πόνο και το σπίτι της με τα πεθερικά και τους κουνιάδους της. Όσο για τον Μιχαλιό, εκείνος έδωσε την ψυχή του υπέρ πατρίδος, όπως και ο πεθερός του.

Τα χωράφια είχαν σώσει τον Τζανέτο απ' την πείνα. Οι σοδειές από κάστανα, ελιές και σιτάρι ήταν αρκετές για να τις πουλά στην υπαίθρια αγορά της Καλαμάτας κάθε Δευτέρα. Μόνο που εκείνη τη Δευτέρα γίνονταν εκλογές, γεννούσε η χώρα νέες προσδοκίες. Ενώ την ίδια στιγμή γεννούσε και η γυναίκα του δίχως μαμή. Μονάχα η Χρυσανθούλα και η θεια Παναγιώτα πάλευαν με το θηρίο μέσα της. Άλλη μια κραυγή και του σηκώθηκε η τρίχα. Όλα πάγωσαν σαν το χιόνι που στρωνόταν πάνω στις αμάζευτες ελιές του.

Ακουστήκε ακόμα μια κραυγή, όμως τούτη ήταν διαφορετική. Αμέσως σηκώθηκε ο μπαρμπα-Δευτέρης και τον κοπάνησε δυνατά στην πλάτη. «Να σου ζήσει, βρε ανιψιέ!»

Μια φωνή γέμισε το μικρό σπιτικό, μια φωνή μεγαλύτερη από κάθε παράπονο και νάζι. Ο Τζανέτος όρμησε προς την πόρτα.

«Ανοίξτε μου!»

Άνοιξε αβίαστα η Χρυσανθούλα την πόρτα καθώς έλου-

ζαν και έτριβαν το μωρό με κρασί. Προτού παραδώσει η θεια Παναγιώτα το παιδί στη μάνα του να βυζάξει, του άνοιξε το στόμα με τα χοντρά της δάχτυλα και του άλειψε τη γλώσσα.

«Ο γιος σου είναι ποτισμένος, Τζανέτο μου! Να σου ζήσει!»

Ποτίστηκε το παιδί με τριύματα αποξηραμένου σκορπιού, οχιάς και σφήκας ως αντίδοτο σε οτιδήποτε τον ταιπήσει ποτέ. Ακούμπησαν το μωρό στο στήθος της μάνας του και αμέσως σταμάτησε το σκούξιμο. Όμως τα γλυκά μαύρα μάτια της νεαρής Λεμονιάς γύριζαν προς τα πάνω.

«Γρήγορα, Χρυσανθούλα. Βάνε το μωρό στο άλλο στήθος και φωνάζτε πια τη μαμή!»

Ο Τζανέτος σαν να ξύπνησε από όνειρο. «Τι συμβαίνει, θεια;» Κοίταξε τη γυναίκα του και η χλωμάδα της τον αγρίεψε. «Λέγε, θεια! Τι στον διάολο συνέβη;»

«Τίποτες! Βγες έξω και άντε βρες τη μαμή. Δεν έχουμε κοντέψει ακόμη. Πρέπει να της πέσει το ύστερο».

Μια ώρα ποδαρόδρομος ήταν το διπλανό χωριό όπου έμενε η μαμή, η κυρα-Αγγέλω. Μπαίνοντας στο επάνω δωμάτιο ο Τζανέτος συνάντησε χαμόγελα απ' τους άντρες που είχαν μαζευτεί για τις χαρές. Σφύριξε στον ξάδελφό του τον Κωστή να 'ρθει κοντά.

«Θα πας στην Αμαραθιά τρεχάλα! Δε θα σταματήσεις πουθενά, κατομοίρη μου, και θα φωνάξεις την κυρα-Αγγέλω να 'ρθει άρον άρον. Άντε, πάγαινε τώρα!»

Ο Κωστής έφυγε σφαίρα. Γνώριζε καλά πως αυτή η εξυπηρέτηση θα του εξοικονομούσε ένα πιάτο ζεστό φαί.

Ο Τζανέτος δεν ήταν πλούσιος, άλλωστε κανείς στο χωριό δεν ήταν. Όμως επιβίωνε με μεγαλύτερη άνεση σε σχέ-

ση με πολλούς άλλους συγχωριανούς του. Είχε κληρονομήσει τα χωράφια των γονιών του ενώ διαχειριζόταν και τη γη της χήρας αδελφής του. Ήταν ο μοναδικός στο χωριό που πλήρωνε εργάτες για την κάθε σοδειά: στα αμπέλια, στις ελιές, στα κάστανα. Πουλώνοντας τα προϊόντα του στην αγορά της Καλαμάτας είχε αποκτήσει κύρος ως ο καλύτερος έμπορος των δυτικών χωριών του Ταΰγετου.

Εντούτοις, όλα αυτά δεν είχαν καμία σημασία μπροστά στο άχρωμο πρόσωπο της γυναίκας του. Αυτό το κενό βλέμμα τον στοίχειωνε δυο ώρες τώρα, καθώς οι άντρες έπιναν στην υγεία του νεογέννητου γιου κι εκείνος παρέμενε κλειδωμένος μες στην αγωνία έξω απ' την πόρτα της κάμαρας.

Οι άντρες είχαν στήσει χορό εδώ και ώρα.

«Μα πού είσαι, βρε πατέρα;» του φώναζαν καθώς τραγουδούσαν.

*Όλα τα πουλάκια κι αμάν αμάν,
όλα τα πουλάκια ζυγά ζυγά.*

*Όλα τα πουλάκια ζυγά ζυγά,
τα χελιδονάκια ζευγαρωτά.*

*Το έρημο τ' αηδόνι κι αμάν αμάν,
το έρημο τ' αηδόνι το μοναχό.*

*Το έρημο τ' αηδόνι το μοναχό
περπατεί στους κάμπους καμαρωτό.*

*Περπατεί και λέει κι αμάν αμάν,
περπατεί και λέει και κελαηδεί.*

*Περπατεί και λέει και κελαηδεί,
άντρα μου Πολίτηπραματευτή.*

*Πού την edιάλεξες κι αμάν αμάν,
πού την edιάλεξες αυτή τη νια;*

*Πού την edιάλεξες αυτή τη νια,
την ξανθομαλλούσα την πέροδικα;*

*Από την Πόλη ερχόμουν κι αμάν αμάν,
από την Πόλη ερχόμουν και από τα νησιά.*

*Από την Πόλη ερχόμουν και από τα νησιά,
και στη γειτονιά της επέρασα.*

«Μα πού στον διάολο είναι αυτό το τσογλάνι!» άστραψε και βρόντησε ο Τζανέτος ξαφνικά.

Πετάχτηκε ο μπαρμπα-Λευτέρης και του μίλησε να 'ρθει κοντά στη φωτιά. «Τι έπαθες; Δε χαίρεσαι με την αρχοντιά σου;»

Τότε του εξομολογήθηκε πως η διαδικασία της γέννας δεν είχε ολοκληρωθεί. Πως ο πλακούντας δεν είχε πέσει ακόμη. Πως είχε στείλει τον μικρό να φωνάξει τη μαμή δυο ώρες πριν και ακόμη δεν είχε φανεί. Ο μπαρμπα-Λευτέρης άφησε το ποτήρι του στο πρεβάζι και έφτασε με μεγάλες δρασκειλιές στην καμαρούλα. Βρόντησε η φωνή του μαζί με τα κοπανήματα στην πόρτα.

«Παναγιώτα! Χρυσανθούλα! Ανοίξτε την πόρτα, ανάθεμά σας!»

Η θεια Παναγιώτα δε θα γλίτωνε από τα μπινελίκια του. Άνοιξε την πόρτα και τότε αντίκρισαν το κατάλευκο κορμί

της Λεμονιάς σαν δέντρο δίχως φυλλωσιά, σαν λουλούδι δίχως πέταλα, σαν πουλί δίχως φτερά. Την άρπαξε ο Τζανέτος καθώς ο μπαρμπα-Λευτέρης βρυχιόταν δεξιά και αριστερά, διατάζοντας τους πάντες να ενεργοποιηθούν.

«Παναγιώτα, φέρ' της γρήγορα κρασί. Απ' την καλή σοδειά, του παιδιού, ξέρεις. Χρυσανθούλα, βρέξε το κεφάλι της, σκέπασε τους ώμους της. Την έχει πιάσει κρύος ιδρώτας. Μήτσο! Αι γρήγορα βρες το τσογλάνι! Πού στον διάολο είναι η μαμή;»

Ξάφνου, λες και οι ουρανοί άνοιξαν και εισακούστηκαν οι προσευχές του Τζανέτου, εμφανίστηκε ο μικρός Κωστής λαχανιασμένος και κατάκοπος. Το βλέμμα του ωστόσο φανέρονε μεγάλη αγωνία. Πρόλαβε να ψελλίσει αυτό που ανέμενε να αρθρώσει από τη στιγμή που έφυγε τρέχοντας από το διπλανό χωριό.

«Κακά μαντάτα, Τζανέτο. Η μαμή πέθανε. Απόψε...» Πήρε μια ανάσα και συνέχισε: «Απόψε, έτσι στα ξαφνικά. Έπεσε χάμω και πέθανε. Έτσι μου 'παν».

Σκοτείνιασε όλο το δωμάτιο. Ούτε η λάμψη του νεογέννητου στη γωνιά δεν κατάφερε να φωτίσει το βλέμμα κανενός.

Ο μπαρμπα-Λευτέρης άρπαξε το πανωφόρι του και βγήκε απ' το σπίτι. Με δυσκολία άφησε ο Τζανέτος τη Λεμονιά απ' τα χέρια του και τον ακολούθησε.

«Τι θα κάμω τώρα;»

«Θα πέσει το ύστερο, παιδί μου. Πάντα πέφτει», του είπε και έφυγε τρέχοντας προς την πλατεία.

Ο Τζανέτος έμεινε στην εξώπορτα της αυλής να χαζεύει τα άστρα και το βουνό απέναντι, το οποίο φέγγιζε θολά μες στο σκοτάδι που τον περικύκλωνε.

«Τα θα κάμω τώρα;» αναρωτήθηκε ξανά.

Ένας ένας οι άντρες εγκατέλειπαν το γλέντι που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ στο σπιτικό του Τζανέτου. Διότι στη συνέχεια η Λεμονιά μίλησε. Ακούστηκε η μελένια φωνή μιας νεράιδας, εξουθενωμένη μεν, αλλά με μια γλύκα που χάιδεψε τα αυτιά του Τζανέτου σαν την πρώτη φορά που τον άγγιξε. Έτρεξε κοντά της ξεχνώντας τους πάντες και τα πάντα. Υπήρχε μόνο για εκείνην κι ας του είχε χαρίσει έναν μονάκριβο γιο.

«Τζανέτο;»

«Κάνε υπομονή, καρδιά μου. Κάνε κουράγιο και θα σε γιάνω».

«Θέλω να σου πω», είπε σαν ψίθυρος στον άνεμο. Τα μαύρα της μάτια είχαν βαθύνει λες και καθρέφτιζαν κάθε σκοτεινή πτυχή της ύπαρξής της. «Τζανέτο... θέλω να σου πω...»

«Πες μου, καρδούλα μου. Πες μου, manáρι μου».

«Μη... με...»

Πήρε μια ανάσα ενώ ο Τζανέτος τη φιλούσε γλυκά.

«...ξανά... αγγίζεις... ποτέ».

Έκλεισε τα μάτια της όσο ο Τζανέτος δεχόταν τα λόγια της σαν αόρατες μαχαιριές στην καρδιά. Η Χρυσανθούλα στάθηκε από πάνω τους και δρόσισε το κούτελό της με βρεγμένο πανί. Αγριοκοίταξε τον αδελφό της διόλου διακριτικά και τον έστειλε έξω για τσιγάρο.

Κάπνιζε λοιπόν ο Τζανέτος μοναχός μες στη νύχτα. Μήτε έγνοια για τις εκλογές είχε, μήτε περιέργεια για τον θάνατο της μαμής, μα ούτε και σκεφτόταν τη γέννηση του πρώτου του παιδιού. Καμία έγνοια δεν είχε πέρα από τη Λεμονιά και τα λόγια που μόλις ξεστόμισε, ίδια καρφιά.

Καρφιά εσταυρωμένου τα λόγια της... σκέφτηκε με μια θλίψη απέραντη σαν τον ωκεανό.

Να εννοούσε αυτό που είπε η νεράιδα του; Δεν μπορούσε να ακουμπήσει το λεπτό της δέρμα ξανά; Τα μικρά της στήθη; Το βάθος ανάμεσα στα πόδια της; Καλύτερα να πέθαινε· να έπεφτε κι εκείνος μεμιάς χάμω, σαν την κυρα-Αγγέλω. Όλα αυτά αναλογιζόταν καθώς αγνάντευε τα λιγοστά σύννεφα που περνούσαν μπροστά του. Άκουγε τη Χρυσανθούλα να κλαίει με αναφιλητά παρακαλώντας την Παναγιά να μην πάρει τη γλυκιά της νυφούλα από κοντά τους.

Και τότε κάποιος μπήκε σαν ξαφνική καταιγίδα μες στην αυλή.

«Τζανέτο!»

«Ει!» του αποκρίθηκε. Ήταν ο Πότης από την Πάνω Μεριά. Γειτόνευαν τα χωράφια τους στα Λεύκαινα.

«Μωρ' Τζανέτο, ήρθα μόλις τα 'μαθα απ' τον μπαρμπα-Λευτέρη. Να σου πω τι να κάμεις».

Ο Τζανέτος, που ένιωθε σαν να πάλευε με έναν ατελείωτο εφιάλτη, τον πλησίασε με νεόφερτη ελπίδα.

«Το ίδιο είχε πάθει η Βασούλα μου και η κυρα-Αγγέλω τηνη γλίτωσε. Θα τη διπλώσεις στα γόνατά της. Θα την κουνήσεις δεξιά και αριστερά, δεξιά και αριστερά, και τότες θα πέσει το ύστερο».

Έκανε σάλτο ο Τζανέτος μες στην καμαρούλα. «Θεια Παναγιώτα! Βάνε τη στα γόνατα!»

Με τη βοήθεια της Χρυσανθούλας στερέωσαν το κορμί της Λεμονιάς, που έμοιαζε πιο πολύ με ιτιά παρά με λεμονιά, μέχρι που η ίδια βρήκε λίγη δύναμη να τους ακουμπήσει στους ώμους.

«Τι... γίνεται; Τι μου... κάμετε...;» ρωτούσε ξεψυχισμένα.

Ο Τζανέτος την άρπαξε από τους ώμους και την κουνούσε δεξιά και αριστερά, με ρυθμό και φόρα. Θα την έσωζε.

Θα την έσωζε και θα τον λάτρευε ξανά. Θα τον έβλεπε σαν σωτήρα.

«Άσε να βοηθήσω κι εγώ», ζήτησε η Χρυσανθούλα.

Εξοργισμένος έσπρωξε το χέρι της. «Εγώ!»

Δεξιά και αριστερά την κουνούσε και τότε η θεια Πα-ναγιώτα έβαλε το χέρι της ανάμεσα στα σκέλια της Λεμονιάς. «Πέφτει!» είπε έκπληκτη. «Πέφτει!»

Συνέχισε ο Τζανέτος με τον ίδιο ρυθμό ώσπου ο πλακού-ντας απέδρασε από τις κατακόμβες της γυναίκας του. Μό-λις τον αισθάνθηκε η Λεμονιά να φεύγει, έβαλε τα γέλια. Γελούσε τόσο γλυκά και παράξενα, που ο Τζανέτος ήθελε να την αρπάξει απ' τα μαλλιά και να τη φιλήσει. Τόση αγριά-δα και αγάπη είχε μέσα του. Και η Λεμονιά τόση λαχτάρα είχε να απαλλαγεί απ' όλα όσα την εγκλώβιζαν σε αυτή την κατάσταση. Αμέσως κατέρρευσε στην αγκαλιά της Χρυ-σανθούλας, η οποία αγνόησε τη ζήλια στα λόγια του Τζα-νέτου: «Εσύ θα τη φροντίσεις τώρα;»

«Εσύ να πας να δεις το παιδί σου», τον απέκρουσε.

Σαν αστραπή μες στη συννεφιά έπεσαν αυτές οι κουβέ-ντες στα αυτιά του. Γύρισε προς τη γωνία της καμαρούλας. Σε ένα καλάθι κοιμόταν αμέριμνος ο νεογέννητος γιος του. Είχε γεννηθεί για να αλλάξει τον κόσμο του. Για να συνε-χίσει το όνομά του. Για να αφήσει το στίγμα του στις ζωές όλων. Όμως το μόνο που μπορούσε να σκεφτεί ο Τζανέτος αντικρίζοντας την πιο πολύτιμη συγκομιδή του ήταν: *Πα-ραλίγο να σκοτώσεις τη μάνα σου.*

Βγήκε άρον άρον απ' το σπίτι. Άρπαξε τον Πότη από το μπράτσο και τον έσυρε έξω απ' την αυλή.

«Πάμε, κουμπάρε! Πάμε να το κάψουμε!»

«Κουμπάρος σου θα γίνω, Τζανέτο μου. Με χαρά και τιμή!»

Ο Τζανέτος θα γλεντούσε την τύχη του στο καφενείο απόψε. Θα γλεντούσε με την ψυχή του. Ήταν η ελιά που δε λύγιζε. Ήταν ο αετός που έφτανε στα ψηλότερα βουνά. Θα γελούσε σαν εκείνην, εξωτικά και αφύσικα. Όχι για τη γέννηση του παιδιού του, αλλά για τη σωτηρία της Λεμονιάς.

Εκείνος ο χειμώνας είχε βάρος. Είχε το βάρος μιας απρόσμενης αγωνίας για την πορεία της Ελλάδας, για τις καλλιέργειες των αγροτών και για τον μικρόκοσμο του Τζανέτου Καλαμάνου. Είχαν περάσει σαράντα μέρες από τη γέννηση του παιδιού του και η Λεμονιά συνερχόταν σταγόνα σταγόνα μες στη βροχή των νέων καταστάσεων στο σπιτικό τους. Λεχώνα και εξαντλημένη, λεπτεπίλεπτη όπως ήταν, έδινε μάχη να ξενυχτάει και να βυζαίνει τον νεογέννητο γιο της. Όμως από τη στιγμή που ξύπνησε και τον αντίκρισε στην αγκαλιά της, όλος ο κόσμος της άλλαξε. Τα μάτια του μικρού της θησαυρού παρμέναν ερμητικά κλειστά, πεινούσε δεν πεινούσε, νύσταζε δε νύσταζε. Αδυνατούσε ή αρνιόταν πεισματικά να τα ανοίξει.

Ο Τζανέτος συχνά την άκουγε να του μιλά με τη λεπτή τραγουδιστή φωνή της. «Άνοιξέ μου τα ματάκια σου, παλικάρι μου. Άνοιξέ μου τα, λαμπρέ μου. Πότε θα τα ανοίξεις; Όταν γίνεις γαμπρούλης;»

Η γλύκα της τον αναστάτωνε, όμως δεν τολμούσε να το ομολογήσει. Κάπου μέσα από τα φαρδιά του ρούχα, εκεί κοντά στην κοιλιά, πονούσε και σκιρτούσε· με λόγια που δε γνώριζε αλλά γράφονταν θα έλεγες για εκείνον, λίγο και-

ρό νωρίτερα ο Καρυωτάκης κεντούσε σε λέξεις όλα όσα τον έκαιγαν βαθιά μέσα του.

*Εσβήναν τα χρυσάνθεμα σαν πόθοι
στον κήπον όταν ήρθες. Εγγελούσες
γαλήνια, σα λευκό χαμολουλούδι.*

*Αμίλητος, τη μέσα μου μαυρίλα
την έκανα γλυκύτατο τραγούδι
κι απάνω σου το λέγανε τα φύλλα.*

Να 'ξερε να έβαζε σε λόγια όλα όσα άνθιζαν μέσα του για εκείνην. Της έδειχνε την αγάπη του αλλιώς, δίνοντάς της κουταλίτσες από μέλι να δυναμώσει, αγγίζοντας απαλά τη μάλλινη αντρομίδα που τη σκέπαζε. Η Λεμονιά δεν τον κοιτούσε ποτέ πια στα μάτια. Φυλούσε τις μαύρες της φωτιές μονάχα για το μωρό που βγήκε με τόσο κόπο απ' τα σπλάχνα της.

Στις σαράντα μέρες πια σηκώθηκε με τη βοήθεια της Χρυσανθούλας.

«Να σε πλύνω, λουλούδι μου. Σου ζέστανε και νεράκι», της είπε απαλά.

Μα με το που το άκουσε ο Τζανέτος χτύπησε το χέρι του τόσο δυνατά στο ντουβάρι, που αν δεν έσπαγε η πέτρα, θα έσπαγαν τα δάχτυλά του. «Θα την πλύνω εγώ!» γάβγισε.

Δε χρειάστηκε παρά ένα βλέμμα της Λεμονιάς για να καταλάβει ότι η γυναίκα του μήτε ήθελε να τον αντικρίξει, μήτε αυτός να την αγγίζει. Τα λόγια που είχε προφέρει μες στην παραζάλη της γέννας ήταν αληθινά. Είχαν υπόσταση. Είχαν το βάρος του χειμώνα.

Εντούτοις την έβαλε η Χρυσανθούλα μέσα σε μια λεκά-

νη και την έπλυνε δίπλα απ' τη φωτιά. Μόλις η Λεμονιά αντιλήφθηκε τα μάτια του άντρα της πάνω στο λευκό της δέρμα, του μίλησε όπως δεν του είχε μιλήσει ποτέ.

«Κλείσε την πόρτα, Τζανέτο. Κρυώνω!»

Μέσα στην παγωνιά πήγαν εκείνη την τεσσαρακοστή μέρα στην εκκλησία μαζί με τον πρωτότοκο γιο τους για να πάρουν την ευχή. Η Λεμονιά ποτέ δε φάνταζε τόσο όμορφη, ενώ η σκοτεινιά στο βλέμμα του Τζανέτου δεν πρόδιδε ευτυχισμένο πατέρα. Όλη η Κάτω Μεριά τούς ευχήθηκε με λόγια τρυφερά και καλοπροαίρετα. Και ξάφνου, εκεί που η Λεμονιά κρατούσε με καμάρι το κουκουλωμένο της μωρό που ήταν τόσες εβδομάδες τυλιγμένο και φασκιωμένο, εκεί που ο ήλιος επέλεξε να τους χαϊδέψει μια στάλα, εκεί που ο κόσμος σκόρπιζε ευχές, ο μικρός της γιος άνοιξε για πρώτη φορά τα μάτια του. Τα άνοιξε διάπλατα δίχως να φοβηθεί το φως. Αναζητούσε τη δική της ματιά.

«Αχ, Τζανέτο!» φώναξε με λαχτάρα.

Ο Τζανέτος, στερημένος από τρυφεράδα, τόλμησε να την ακουμπήσει στη μέση. «Τι είναι, καρδιά μου;»

«Κοίτα! Άνοιξε τα μάτια του!»

Ολόλαμπρα βουνά τα μάτια του γιου του. Έμελλαν να γίνουν ολόιδια με τα δικά του. Μα το μόνο που ψέλλισε ήταν: «Μπράβο. Πάμε μην αργήσουμε και φύγει ο παπα-Σπύρος για τα χωράφια του».

Τις ευχές του παπα-Σπύρου τις δέχτηκε η Λεμονιά με την αύρα σπουδαιότητας που άρμοζε στη στιγμή. Καθώς ο ιερέας περιφερόταν μες στο ιερό με το νεογέννητο στα χέρια του, η Λεμονιά στεκόταν με την κορμιοστασιά του ονόματός της παρακολουθώντας μαγεμένη. Μπήκε η Στυλιανή, μια εικοσιπεντάχρονη γεροντοκόρη, για να της ευχηθεί κι έκανε να μαζέψει τα καμένα κεριά απ' το μανουάλι.

«Τι στο στανιό θέλει αυτή η διαβολογυναίκα εδώ μέσα, ήθελα να 'ξερα...» μουρμούρισε ο Τζανέτος.

Η Λεμονιά έγνεψε προς το μέρος του να σωπάσει.

Όμως εκείνος συνέχισε. «Άσ' τα κεριά χάμω και αί ίσα πέρα!» της ψιθύρισε αγριεμένος.

Η Στυλιανή τον αγνόησε κι άρχισε ξαφνικά να σιγοτραγουδάει τον Επιτάφιο Θρήνο. «Η ζωή εν τάφω κατετέθης, Χριστέ, και αγγέλων στρατιαί εξεπλήττοντο, συγκατάβα—»

«Μωρ', αί στον διάολο από δω μέσα!»

Ακόμα και τα αυτιά του ηλικιωμένου παπα-Σπύρου έπιασαν τη βροντερή φωνή του Τζανέτου. Αμέσως η Στυλιανή έφυγε τρέχοντας από την εκκλησία κλαψουρίζοντας σαν μικρό παιδί. Ο ιερέας παρέδωσε το μωρό στη μητέρα του και τους ευχήθηκε. «Καλότυχο να 'ναι».

Η Λεμονιά γέμισε την αγκαλιά της με το φασκιωμένο μπουμπούκι της και φίλησε το χέρι του παπά.

«Να τονε βαφτίσετε. Μην αργήσετε».

Ο Τζανέτος τον αγριοκοίταξε. Ο παπα-Σπύρος βιαζόταν να τα κοινομήσει.

«Μα, μες στη βαρυχειμωνιά, παππούλη; Κρίμα δεν είναι; Τόσο μικρό μωρό;» ψιθύρισε η Λεμονιά τυλίγοντας τον γιο της μέσα στη γιούρνα, το μακρύ γιλέκο που φορούσε.

«Ακριβώς επειδή είναι βαρυχειμωνιά, τέκνο μου».

Αυτά τα λόγια κάθισαν βαριά στο στήθος της Λεμονιάς. Μόλις έφτασαν στο σπίτι άνοιξε κουβέντα με τον άντρα της. Ίσως ήταν η πρώτη φορά μετά τη γέννηση του μωρού που συζητούσαν με ολοκληρωμένες προτάσεις.

«Να τονε βαφτίσουμε, Τζανέτο, όπως μήνυσε ο παππούλης».

«Είμαστε τώρα για γλέντια;» την αποπήρε. Όμως αμέ-

σως το μετάνιωσε. Δε θα την ξανακέρδιζε έτσι. Οι μακριές της πλεξούδες ίσα που φαίνονταν μέσα από το γεμενί, το κίτρινο τσεμπέρι της. Έπιασε μια άκρη των μαλλιών της μιλώντας απαλά. «Θα τονε βαφτίσουμε, Λεμονιά μου. Ό,τι θέλει η καρδιά μου θα κάνουμε».

Τα μαύρα της μάτια έλαμψαν μεμιάς. Μα δε στράφηκαν προς τον άντρα της, αλλά προς το μωρό στην αγκαλιά. «Θα έχεις ονοματάκι, ψυχή μου. Άκουσες;»

Με την ίδια τρυφεράδα πήγε να βγάλει τον αλατζά που φορούσε, μια και ήταν η καλή της φορεσιά. Το μωρό είχε αρχίσει να κλαψουρίζει ζητώντας το στήθος της μητέρας του.

Το βλέμμα του Τζανέτου καρφώθηκε πάνω της. «Πεινάει», είπε. Όχι από ενδιαφέρον για το παιδί, αλλά με την αγωνία ενός άντρα στερημένου από τα χάρδια.

«Βγες να το βυζάξω, λοιπόν».

Κι έτσι κυλούσε η ζωή μέσα στο σπιτικό του Τζανέτου Καλαμάνου. Εκείνος πάλευε με τα θηρία της φύσης, με την καλλιέργεια της γης και με όσα θέριευαν μέσα του. Πάλευε με τον χιονιά που απειλούσε τις ρίζες των ελιών του. Πάλευε και με την παγωνιά της καμαρούλας πλάι στη γυναίκα του. Κάθε βράδυ η ψυχρότητα ανάμεσά τους ήταν η αιτία των μικρών του θανάτων. Το μωρό είχε εισβάλει μες στην κάμαρα επιβάλλοντας την παρουσία του. Είχε κερδίσει την καρδιά της Λεμονιάς που τόσο ποθούσε να τη ρουφήξει ο Τζανέτος, να την κρατήσει βαθιά στα σπλάχνα του ώσπου να ριζώσει εκεί, μέσα του, σαν δική του καρδιά.

Κι έτσι, με βαριά καρδιά μέσα στον βαρύ χειμώνα συμφώνησε να γίνουν τα βαφτίσια του πρωτότοκου γιου του. Το ορεινό χωριό της Αφροδίσις ήταν στο έλεος του καιρού, εκτεθειμένο στη συνεχή χιονόπτωση. Καθώς απλωνόταν

στην πλαγιά του Ταΰγετου με πρόσωπο προς τον βορρά, το κρύο τρυπούσε ως τα κόκαλα τους κατοίκους του. Εκατόν δεκατρία σπίτια φιλοξενούσε αυτή η πλαγιά που τη θέριζε ο Βορέας σε κάθε του επίσκεψη. Την ημέρα της βάφτισης με κουμπάρους τον Πότη και τη Βασούλα, η Λεμονιά περίμενε υπομονετικά μόνη στο σπίτι, έχοντας φορέσει ήδη τον καλό της αλατζά με κόκκινο ζωνάρι και το βαμβακερό μπαρεζί* με κρόσσια στο κεφάλι. Έτσι όριζε η παράδοση, να περιμένει στο σπίτι το γεγονός. Περίμενε να της ανακοινώσουν το όνομα του παιδιού της για να πάει κι εκείνη στον Άγιο Αντρέα, την κεντρική εκκλησία της Αφροδίσις. Ανέμενε με αγωνία να ακούσει αυτές τις συλλαβές που αποτελούσαν τον κόσμο της όλο. Μόνο τότε θα μπορούσε κι εκείνη να παρακολουθήσει τη βάφτιση του αστεριού της.

Ξάφνου άνοιξε η πόρτα της αυλής και εμφανίστηκε ο Κωστής, πάλι λαχανιασμένος όπως τη νύχτα της γέννας. Αυτή τη φορά έτρεχε για να ανακοινώσει τις χαρές.

«Λεμονιά! Λεμονιά!»

Έξω πετάχτηκε η Λεμονιά με μάτια όλο φλόγα.

«Περικλής είν' το όνομα!»

«Άφεριμ, παλικάρι μου!» τον αγκάλιασε η Λεμονιά και του έχωσε δυο κέρματα στην παλάμη όπως την είχε ορμηνέψει ο Τζανέτος.

«Πάμε, λοιπόν!»

Κίνησαν και οι δυο προς την πλατεία του χωριού. Μα στον δρόμο έξω απ' τον Αϊ-Σώστη βρέθηκε μπροστά τους η μεγαλόσωμη Στυλιανή να σιγοτραγουδάει, όπως συνήθιζε. Τα στήθη της, μεγάλα σαν τον πισινό της, στριμώχνονταν μέσα στην καθημερινή φορεσιά της, έτοιμα να δρα-

* Επίσημο τσεμπέρι.

πετεύσουν με το σπάσιμο ενός κουμπιού. Τα μαλλιά της, αχτένιστα και άπλυτα, ξεπρόβαλλαν κι αυτά από το μάλλινο τσεμπέρι που ελάχιστα μπορούσε να κρύψει την ασχήμια της και τα χοντρά της φρύδια. Το βλέμμα της ήταν στραμμένο αλλού, προς τον ανελέητο Βορέα. Εκείνη την ημέρα, για καλή τους τύχη, δεν τους είχε επισκεφθεί. Ο ήλιος τους έλουζε σαν χάδι κάνοντας την ομορφιά της Λεμονιάς ακόμα πιο εκθαμβωτική.

«Και στις χαρές σου, Στυλιανή», της είπε η Λεμονιά, και εννοούσε την ευχή με την ίδια καλοσύνη που την ξεστόμισε.

Η Στυλιανή συνέχισε να σιγοτραγουδάει καθώς την προσπέρασαν. Άρπαξε ο Κωστής το χέρι της Λεμονιάς μόλις άκουσε τον ψαλμό που μουρμούριζε η παράξενη γεροντοκόρη.

«Αιωνία η μνήμη... αιωνία η μνήμη...»

«Πάμε, πάμε γρήγορα!» είπε ο Κωστής προτού ακούσουν τα ευαίσθητα αυτιά της Λεμονιάς τα αλλόκοτα λόγια της εκείνη τη χαρμόσυνη ώρα.

Φτάνοντας στον Άγιο Αντρέα ήταν σαν να τους υποδέχθηκε όλο το χωριό. Κάπως σαν στον γάμο τους, πριν από ενάμιση χρόνο περίπου. Μόλις την αντίκρισε ο Τζανέτος πήρε τα πάνω του. Δεν άντεχε όλο το σόι και ολόκληρη την Αφροδίσια να κάθεται στο κεφάλι του. Όλοι είχαν από μια ευχή για το παιδί του. Καλά να ήταν όλοι τους, όμως η ψυχή του αποζητούσε άλλη ευχή. Εκείνο το βράδυ στο γλέντι με τους κουμπάρους και τη μικρή οικογένεια της γυναίκας του, με τον πεθερό του και τα λιγοστά ξαδέλφια, θα την καλόπιανε την καλή του. Θα άνοιγε ξανά η καρδιά της. Θα της τριβόταν πάνω στον χορό. Θα του έκανε τσαλιμάκια όπως παλιά και θα την κατάπινε σαν λύκος.

Όλα αυτά σκεφτόταν καθώς ολοκληρώθηκε η τελετή· ο

γιος του δεν είχε βγάλει άχνα καθ' όλη τη διάρκεια του βουτήγματος στην κολυμπήθρα και η Λεμονιά ετοιμαζόταν να προσκυνήσει τρεις φορές τους νονούς του παιδιού και να τους φιλήσει το χέρι. Η Χρυσανθούλα μοίρασε χειροποίητες δίπλες που είχαν ετοιμάσει μαζί με τη Λεμονιά την προηγούμενη μέρα. Τριακόσιες δίπλες έφτιαξαν και πάλι δεν έφτασαν για όλους, αφού στις χαρές και στις λύπες έρχονταν όλοι, ανεξαρτήτως επίσημου καλέσματος ή όχι.

Έσυραν τον χορό ο Πότης και η Βασούλα στο σπιτικό του Τζανέτου Καλαμάνου, ενώ ο χήρος πεθερός του καθόταν στωικός σε μια γωνιά. Συλλογιζόταν πώς θα δηλώσει την επιθυμία του στον γαμπρό του – να του κάμει άλλον έναν εγγονό για να φέρει το όνομά του, Νικόλαος. Όμως αυτά λέγονται με τρόπο, ειδικά στον Τζανέτο που όλοι γνώριζαν την οξυθυμία του. Μόνο η Λεμονιά κατάφερε να τον ημερεύει μια στάλα.

Ο Πότης τον άρπαξε τον Τζανέτο από τον ώμο, πιωμένος και χαρωπός από νωρίς. «Έλα, Τζανέτο, να χορέψουμε! Έλα, κουμπάρε!»

Γυναίκες και άντρες ύψωσαν τις φωνές τους για να τραγουδήσουν ως τα ουράνια, ενώ ο κυρ Βαγγέλης από την Αμαραθιά ήρθε να παίξει το περίφημο κλαρίνο του με το αζημίωτο.

*Μου παρή-, το χαϊδεμένο μου, μου παρή-,
παρήγγειλε τ' αηδόني
μου παρή-, παρήγγειλε τ' αηδόني, με το πε-,
το πετροχελιδόνι.*

Και δώσε χορό ο Τζανέτος και όλο το σόι της Λεμονιάς, κουμπάροι και μη, φίλοι και γείτονες. Μέχρι τον κυρ Νι-

κόλα σήκωσαν από τη μοναχική του γωνιά για μια γύρα, έτσι για το καλό. Μόνο ένα άτομο δε χόρευε. Είχε τον νου της στη μικρή καμαρούλα στη μέση του σπιτικού. Το μωρό να μην ξυπνήσει, το μωρό να μην ενοχληθεί, το μωρό να μην πεινάσει. Τόση λαχτάρα του είχε του ανοιχτομάτη πρίγκιπά της.

Η Χρυσανθούλα την κατάλαβε. «Έννοια σου, ψυχή μου, και θα 'χω γω τον νου μου στο παιδί. Πάγαινε να χορεύεις. Πάγαινε. Δεν κάνει...»

Η Λεμονιά κοίταξε με τρόπο τους καλεσμένους τους. Αμαρτία ήταν να μη σύρει τον χορό η μάνα του παιδιού. Η Λεμονιά τη φίλησε και η Χρυσανθούλα ένωσε μια ξωτική ξεστασιά να ρέει μέσα της όπως σε κάθε άγγιγμα αυτού του πανέμορφου θηλυκού. Η Λεμονιά έτρεξε προς την κουμπάρα και πιάστηκε ανάμεσα στους δυο νονούς του Περικλή. Ο Τζανέτος έλαμψε. Με το επόμενο τραγούδι δε θα άφηνε την ευκαιρία να πάει χαμένη. Άδραξε το χέρι της, το κλείδωσε στο δικό του κι αυτό ήταν. Όλο το βράδυ το κορμί της παλλόταν σαν φύλλο στον άνεμο. Πετούσε δεμένη μαζί του σαν χαρταετός. Η αγάπη του για κείνην διαπερνούσε όλο το σπίτι κυκλικά μέσα από τον ρυθμό, το τραγούδι, το λύγισμα του κορμιού. Έρωτας εν κινήσει.

Ενώ ο Τζανέτος αποκαθιστούσε την ειρήνη στο σπιτικό του μέσα από τον ξέφρενο χορό στο όνομα του Περικλή, την 3η Ιανουαρίου του 1921, η Τουρκία ετοιμαζόταν να ψηφίσει το πρώτο Σύνταγμα στην ιστορία της. Ο κόσμος γυρνούσε, κινιόταν κυκλικά, χόρευαν πολιτεύματα και πολίτες, χόρευε και ο Τζανέτος πάνω από τη γυναίκα του ξανά. Ήταν δυο μήνες μετά τη βάφτιση και μια μέρα μετά την 25η Μαρτίου που η χώρα υποδέχθηκε τον νέο της πρωθυπουργό, τον Δημήτριο Γούναρη. Αυτή την ίδια μέρα ξα-

στέρωσε ο νους και η ψυχή του Τζανέτου, με τη Λεμονιά να ανοίγει δειλά δειλά τα λεπτά της πόδια για να υποδεχτεί και εκείνη τον άντρα της στη μικρή τους καμαρούλα.

Οι μήνες κυλούσαν σαν τα σύννεφα στην κορφή του λόφου. Το βάρος του χειμώνα εξανεμιζόταν ελαφραίνοντας το τοπίο και τις ψυχές των κατοίκων της Αφροδίσιας. Η Λεμονιά ανεμοσκόρπισε την πικρία που κρατούσε προς τον άντρα της, αφού ξεχάστηκαν οι ωδίνες της γέννας καθώς μεγάλωνε και ομόρφαινε το μαλαματένιο της παλικαρι. Η έγνοια της όλη ήταν πώς θα μεγάλωνε ώστε να γίνει ψηλός, γερός σαν τον πατέρα του, εργατικός και καλόψυχος. Ο Περικλής της. Μόνο το όνομά του να ψιθύριζε και το βουνίσιο αέρι γλύκαινε. Έμπαινε καλοκαίρι, ο κήπος πλούτιζε με ζαρζαβατικά, ο τόπος γέμιζε με μυρουδιές κοπριάς και ντομάτας. Ήταν εκείνο τον Ιούλιο, μετρώντας οκτώ μήνες ως μητέρα, που κατάλαβε ότι κάτι συνέβαινε... ξανά.

«Χρυσανθούλα!» φώναξε έντρομη μετρώντας τις μέρες στα δάχτυλά της.

Η Χρυσανθούλα άφησε τη λεκάνη με τα φασολάκια και έτρεξε κοντά της. «Τι είναι, κοπέλα μου;»

«Τα ρούχα μου...» ψιθύρισε απεγνωσμένα.

«Ποια ρούχα σου, ψυχή μου; Τον αλατζά; Δω χάμω τον έχω, στο μπαούλο».

«Όχι αυτά, Χρυσανθούλα! Έπρεπε να 'χω τα ρούχα μου τώρα. Και δεν έχω μπίτι αιματάκι. Ούτε μια στάλα».

Η Χρυσανθούλα λύθηκε στα γέλια. «Κοπέλα μου, κάτι άλλο θα 'χεις τότες! Κάτι στα σπλάχνα σου νιαουρίζει. Άι νήψου και πιες λίγο κρασί για την υγεία του».

Ψυχρός αέρας σαν να έλουσε το κορμί της Λεμονιάς αφού συνειδητοποίησε την κατάστασή της. Γιόμισε και η μνήμη της εικόνες και ήχους από εκείνο το βράδυ, οκτώ μή-

νες πριν, όταν έφερνε στον κόσμο το αστεράκι της. Έτρεμε σαν το ρίφι με το που βλέπει το πρώτο φως· μήτε να περπατήσει μπορούσε, τα πόδια της δε βασιτούσαν το βάρος της σκέψης. Θα ζούσε πάλι αυτό τον εφιάλτη; Ωστόσο όταν επέστρεψε από τα χωράφια ο Τζανέτος εκείνο το βράδυ, δεν είχε ιδέα τι θα ακολουθούσε.

Ο Τζανέτος έφαγε τα φασολάκια της Χρυσανθούλας, παραπονέθηκε για την ανοστιά τους, ήπια ίσαμε πέντε ποτήρια κρασί και κάπνισε τσιγάρο. Αφού η Λεμονιά βύζαξε το μωρό, ήταν το πρώτο βράδυ που δεν είχε καμία διάθεση για βελονάκι, ούτε να καθίσει κάτω από τα αστέρια παρέα με τον Τζανέτο να καπνίζει και τη Χρυσανθούλα να σιγοτραγουδά. Ξάπλωσε νωρίς με την ελπίδα ότι θα αποφύγει τα σκληρά χέρια του Τζανέτου στη γύμνια της. Όμως εκείνος την ακολούθησε λαχταρώντας να χαϊδέψει τη μεταξένια της κοιλιά, δίχως να γνωρίζει πως μέσα της είχε φυτέψει κι άλλο σπόρο.

«Τζανέτο, μη», του είπε με γλυκιά έμφραση.

Απογοητευμένος την κοίταξε μες στο σκοτάδι. «Έχεις αίμα;»

«Όχι. Μα επειδή δεν έχω δε θέλω».

Αγνοώντας τα τσαλίμια της μικρής του γυναίκας, ο Τζανέτος κίνησε πάλι προς την περιοχή της απαλής κοιλιάς της.

«Όχι!» τον αποπήρε σπρώχνοντας το χέρι του.

«Τι διάολο έπαθες;» την κοίταξε με απορία.

«Την έκανες πάλι τη ζημιά σου! Περιμένω παιδί».

Παρ' όλη την αγάπη που έτρεφε μες στην ψυχή της για τον μικρό Περικλή, η Λεμονιά έτρεμε στην ιδέα ότι θα συνέβαινε αυτό ξανά. Δεν ήθελε άλλα παιδιά. Δεν ήθελε να γγαστρωθεί ξανά. Όχι για να μη μοιράζεται την αγάπη της, αλλά για να μη νιώσει δεύτερη φορά τη φρίκη της γέννας.

Ο Τζανέτος ωστόσο, παρόλο που κατάφερνε να μπαίνει μέσα της μια στο τόσο όσο μεγάλωνε η κοιλιά της μικρής Λεμονιάς, χαιρόταν με το ενδεχόμενο ενός επόμενου παιδιού. Ορκίστηκε να μη νιώσει την ίδια ζήλια που αισθάνθηκε με τη γέννηση του Περικλή. Ξεχάστηκαν και τα σκληρά λόγια της Λεμονιάς απέναντί του, που είχαν καρφωθεί μες στην καρδιά του. Ξεχάστηκε η αγωνία που είχε ζήσει εκείνο το βράδυ. Η καλοκαιρινή αύρα του βουνού τού χαμογελούσε. Ούτε σύννεφο στον λόφο να τον σκιάσει, ούτε βροιάς να τον περονιάσει. Η μικρή του θα γεννούσε την ερχόμενη άνοιξη, όπου η φύση ολόκληρη θα γεννούσε μαζί της. Ίσως να του χάριζε ένα ανοιξιάτικο κοριτσάκι ίδιο με τη μανούλα του, μαυρομάτικο και λεπτοκαμωμένο. Ονειρευόταν μεγάλες συγκινήσεις ο άλλοτε σκληρός και άκαμπος Τζανέτος Καλαμάνος. Ύστερα από χρόνια, η ζωή είχε αρχίσει να τον χαϊδεύει με χέρια απαλά. Οι Μοίρες τον ευνοούσαν.

Η κοιλιά της Λεμονιάς φούσκωνε μες στον χειμώνα με τη Χρυσανθούλα να τη φροντίζει περισσότερο κι από μάνα. Για όλους φρόντιζε η Χρυσανθούλα, μα περισσότερο για αυτό το αθώο πλάσμα, τη νύφη της, που είχε φυτέψει μια βαθιά αγάπη μέσα στο στήθος της. Όση τρυφερότητα της έλειπε από έναν άντρα την αντλούσε μέσα από τη συναναστροφή της με τη Λεμονιά.

«Έλα να σου βάλω λαδάκι στην κοιλίτσα».

Πόσο ποθούσε να θωπεύει τη μεγάλη κοιλιά της. Αργά αργά, με κυκλικές κινήσεις την άλειφε με ελαιόλαδο για να μαλακώσει το δέρμα που άνοιγε καθώς μεγάλωνε το μωρό μέσα της.

«Αχ, Χρυσανθούλα. Αν δεν είχα και σένανε».

«Πάντα θα μ' έχεις κοντά σου, ψυχή μου», απάντησε η

Χρυσανθούλα απλώνοντας κι άλλο λάδι στη φουσκωμένη της κοιλιά.

Μπαίνοντας μες στην καμαρούλα, ο Τζανέτος αντίκρισε τη σκηνή τρυφερότητας ανάμεσα στις δυο γυναίκες και απαγόρευσε μεμιάς τα χάρδια μεταξύ τους. Η Λεμονιά πληγώθηκε, δίχως να καταλαβαίνει τον λόγο της απαγόρευσης. Η Χρυσανθούλα πια πικράθηκε σαν τ' αμύγδαλο, μένοντας έκτοτε σιωπηλή και μικρή παρ' όλο το ύψος της. Ο αδελφός της την έκανε να ντραπεί, κι αυτή η αίσθηση θα έτρωγε κρυφά την ψυχή της για μήνες.

Έτσι κυλούσαν οι μήνες, σαν κυκλικός χορός, αναμένοντας το νεόφερτο τραγούδι από τα σπλάχνα της μικρής Λεμονιάς. Όλη η Αφροδίσια είχε αγωνία να δει αυτό το καινούργιο μωρό μόλις γεννιόταν, να συγκρίνει την ομορφιά του με αυτή του εξωτικού Περικλή. Κανείς τους ωστόσο δεν είχε αντιληφθεί πως οι Μοίρες έγνεθαν την πορεία όλων όπως ήθελαν εκείνες. Χόρευαν όλοι σαν μαριονέτες στο θέατρο του κόσμου, αφού η ζωή πάντα κρεμιέται από μια κλωστή δίχως να υπολογίζει τις προσωπικές επιθυμίες.

Κάτσε χάμω στα γόνατα και σγούψε», είπε η Χρυσανθούλα βγάζοντας το τσουνκάλι με το ζεστό νερό από τη θράκα. Η τσίγκινη λεκάνη μπροστά στη Λεμονιά περίμενε να γεμίσει με νερό καθώς θα έτρεχε από τα λουσμένα της μαλλιά. Μα η Λεμονιά δεν είχε διάθεση να πλυθεί.

«Να πας μονάχη σου», της μίλησε. «Δεν έχω όρεξη».

Η Χρυσανθούλα ακούμπησε το τσουνκάλι πάλι στη φωτιά. Δεν ήταν μια οποιαδήποτε Παρασκευή αλλά του Αγίου Χαραλάμπους, όπου ο παπα-Σπύρος θα λειτουργούσε στο παρεκκλήσι στην Πάνω Μεριά. Η Χρυσανθούλα ντύθηκε με τον καλό της αλατζά, τύλιξε και τον Περικλή μέσα σε μια κουρελού, και δοκίμασε για μια τελευταία φορά να παρακινήσει τη Λεμονιά να έρθει αντάμα.

«Είν' ανηφόρα. Χάι πήγαινε με το παιδί κι άσε με εμένα».

Η Χρυσανθούλα τόλμησε να τη φιλήσει στο κούτελο καθώς έφευγε. Άλλωστε ο Τζανέτος έλειπε στα χωράφια από τα ξημερώματα και δε θα έβλεπε αυτή τη φευγαλέα ένδειξη αγάπης.

«Να ξεκουραστείς», της μίλησε και έφυγε σαν σίφουνας, όχι από λαχτάρα για τη θεία λειτουργία αλλά για να δείξει τον ανιψιό της σαν τρόπαιο. Τέτοια ομορφιά ελάχιστοι είχαν γνωρίσει στο ορεινό χωριό της Αφροδίσιας. Ο

Ταῦγετος γεννούσε παιδιά βουνίσια και σκληρά, με χαρκτηριστικά που θύμιζαν την πέτρα και τη σκληράδα του βουνού. Μα αυτό το πλάσμα ήταν εξωπραγματικό. Ο Περικλής ήταν ξωτικό. Γελούσε με την παραμικρή αφορμή, με τα πράσινά του μάτια να λάμπουν γεμάτα γλυκιά απορία για τα πάντα γύρω του. Άγγιγμα απ' τα ουράνια ήταν το αστέρι της Λεμονιάς. Πόσο το αγαπούσε. Θα αγαπούσε άραγε το νέο της μωρό το ίδιο; αναρωτιόταν κρυφά τα βράδια. Θα μπορούσε να του χαρίσει την ίδια τρυφεράδα; Τόση εξάντληση που ένιωθε τον τελευταίο καιρό δεν είχε νιώσει ποτέ της. Όσο σκεφτόταν τα ξενύχτια που την ανέμεναν, την έπιανε ταχυκαρδία, ενώ οι σουβλιές στην κοιλιά την έσφαζαν. Κουβέντα δεν έλεγε στον Τζανέτο της όμως. Τα υπέμενε όλα μονάχη της για να φανεί επιτέλους δυνατή. Να μην πέφτει αυτό το βλέμμα πάνω της, αυτό της λύπησης για την ανημποριά που την κατέκλυζε. Τούτη τη φορά θα τα κατάφερνε καλύτερα, το είχε αποφασίσει.

Ωστόσο εκείνη την ημέρα, στις 10 Φεβρουαρίου, στη γιορτή του Αγίου Χαράλαμπου, η Λεμονιά ένιωθε διαφορετικά. Οι σουβλιές στην κοιλιά είχαν αυξηθεί, η καρδιά της ήταν έτοιμη να εκραγεί, μικρά ηφαίστεια έσκαγαν θαρρείς με κάθε χτύπο. Όλο το χωριό βρισκόταν είτε στην Πάνω Μεριά για τη δόξα του αγίου είτε στα χωράφια για να μαζέψει τις τελευταίες ελιές της σοδειάς. Κι έτσι κανείς δεν άκουσε τις σπαρακτικές κραυγές που έβγαιναν από το στόμα της Λεμονιάς. Κραυγές που δραπέτευσαν από τα πιο σκοτεινά της σπήλαια. Κραυγές φλογερές, σαν τα κάρβουνα στα μάτια της που λίγο αργότερα έμελλαν να σβήσουν, παγωμένα από τον πόνο και τη φρίκη που έζησε μονάχη της στο επάνω δωμάτιο του μικρού σπιτιού.

Όπως χόρρευαν οι χωριανοί τραγουδώντας με την ψυχή

τους «Ένας αϊτός καθότανε» ύστερα από τη θεία λειτουργία στο παρεκκλήσι του Αγίου Χαραλάμπους στη Πάνω Μεριά της Αφροδίσις, έτσι ακριβώς χαροπάλευε και η Λεμονιά, χορεύοντας στην αιχμή του πόνου.

*Ε, την πέρδικα που πιάσατε
ε, μωρέ, που πιάσατε
αχ, την πέρδικα που πιάσατε
να μην την εχάλασετε
ε, μωρέ, χαλάσετε
για θα τη βάλω σε χρυσό κλουβί
να με ξυπνάει κάθε πρωί.*

Και οι κραυγές της Λεμονιάς έφταναν στο κρεσέντο της οδύνης καθώς σχιζόταν και σπάραζε, σχιζόταν και τινάζόταν από τον πόνο. Τσάμικος αργός με βρόντο και χτύπους τακουνάτους ενώ εκείνη πάλευε να δραπετεύσει από την κόλαση. Το λουλούδι του, το καμάρι του, τη λεπτεπίλεπτη γυναίκα του θα αντίκριζε λίγη ώρα αργότερα ο Τζανέτος Καλαμάνος πλημμυρισμένη στο αίμα. Αίμα στα χέρια, στα πόδια, κι η μυρωδιά του θανάτου να απλώνεται σε ολόκληρο το βουνό. Άφωνος, δίχως να πιστεύει στα μάτια του, καθόταν σε απόσταση αδύναμος, μικρός, θανατωμένος και ο ίδιος απ' τη φρίκη αντίκρυ του. Με τα χέρια στον αέρα ο κουμπάρος, ο Πότης, έπιανε το κεφάλι του, εμιλούσε με τα ουράνια, κραύγαζε επιφωνήματα θρήνου.

«Αμάν, η ζωούλα! Αμάν, η ζωούλα της μικρής! Τήρα τα πόδια της, Τζανέτο! Τήρα τα πόδια της!»

Ανάμεσα στα δυο της πόδια, στα υφάσματα τα βαμμένα με το κόκκινο του θανάτου, βρισκόταν ένα πόδι μωρού, ενός παιδιού που προτού προλάβει να γεννηθεί έδωσε μάχη.

«Είν' κακό σημάδι αυτό, Τζανέτο! Ανάποδο παιδί! Που, που, καΐλα μου!»

Ο Πότης πήρε δρόμο να ειδοποιήσει τους πάντες. Ο Τζανέτος γονάτισε μπροστά στη γυναίκα του, την επήρε στα χέρια του και έκλαψε σαν μικρό παιδί. Θάλασσες από λύπη έκλαψε ο Τζανέτος. Ποτάμια οδύνης έσπασαν τους φράχτες του άλλοτε σκληρού, βουνίσιου άντρα. Δεν πίστευε στην κακή του τύχη. Δεν πίστευε πως έχασε το γλυκό του συνεπαρτικό, τη νεράιδα του. Μόλις ακούστηκαν οι πένθιμες καμπάνες να σημαίνουν θάνατο στο μικρό χωριό, το νέο πήρε τα βουνά και τα ποτάμια, έφτασε μέχρι την Πάνω Μεριά όπου το γλέντι έπαιρνε φωτιά.

«Η Λεμονιά του Τζανέτου εχάθηκε. Προσπαθούσε να λευτερώσει ανάποδο παιδί».

Με το που άκουσε το νέο η Χρυσανθούλα, άρπαξε τον Περικλή σφιχτά στο μπούστο της φωνάζοντας αριστερά και δεξιά: «Δεν είναι αλήθεια! Ψέματα! Γω την άφησα μια χαρά στο σπίτι!» Δεν περίμενε απαντήσεις ούτε αντιδράσεις για τον πανικό που πάγωσε μεμιάς το αίμα της κάνοντάς τη να ουρλιάζει με δυσπιστία. «Ψέματα! Ψέματα! Η Λεμονιά είν' μια χαρά!»

Ωστόσο έφτασε στο σπίτι με τον Περικλή τυλιγμένο, φυλάγοντας τα μικρά του αυτιά από τον συνεχόμενο χτύπο της πένθιμης καμπάνας καθώς και απ' τον πόνο όλου του χωριού. Σαν τα σαλιγκάρια μαζεύονταν όλοι στο σπιτικό του Τζανέτου Καλαμάνου για να διαπιστώσουν τη φρικτή αλήθεια, μη μπορώντας να εκφράσουν τη λύπη τους για τη νεράιδα που χάθηκε. Ο κυρ Νικόλας ήταν από τους πρώτους που έφτασαν στο σπίτι, και βρήκε τον Τζανέτο βουτηγμένο στα αίματα με τη νεκρή του κόρη αγκαλιά.

«Αμάν, αμάν! Αμάν, αμάν!» ήταν τα μόνα του επιφωνή-

ματα. Χτυπούσε το κεφάλι με τις παλάμες, χτυπούσε το στήθος του με γροθιές. «Δυχατέρα μου! Όχι κι εσύ σαν τη μάνα σου! Όχι!»

Ψέματα δεν ήταν, όπως προσευχόταν σιωπηλά και απεγνωσμένα η Χρυσανθούλα. Ψέματα δεν ήταν ούτε το γεγονός ότι έπρεπε η Λεμονιά να θαφτεί με το παιδί μισοβγαλμένο από μέσα της. Διπλή κηδεία τελέστηκε, μα σ' ένα φέρετρο και σε μοιρασμένο τάφο. Διπλή η οδύνη και του Τζανέτου Καλαμάνου που έχασε τη γη κάτω απ' τα πόδια του σαν να θαβόταν ο ίδιος ολοζώντανος. Σε λάκκο είχε πέσει η ψυχή του, θάφτηκε εκεί μαζί με το χώμα που σκέπαζε τα μαύρα του μάτια και τη φλόγα της ζωής του. Όμως τους ψιθύρους δεν μπορούσε να τους θάψει· τίποτα δεν προστάτευε τα δικά του αυτιά από τα λόγια των συγχωριανών του.

«Κακός οιωνός, συμπτέθερε», άκουσε τον Πότη να λέει στον κυρ Νικόλα.

«Ανάποδο παιδί, που, που! Καΐλα που τους βρήκε!» ανάδευαν οι γειτόνισσες το γεγονός μεταξύ τους σαν μαγεύρευαν ιστορίες πως το σπιτικό του Τζανέτου Καλαμάνου ήταν πλέον καταραμένο.

Μες στη θλίψη του ο σκληρόκαρδος Τζανέτος, ο απσάλένιος γητευτής της Αφροδίσις, σκεφτόταν μόνο ένα πράγμα. Μια βδομάδα μετά τον θάνατο της μικρής του Λεμονιάς, λίγο πριν από τα εννιάμερα, βρήκε τη Χρυσανθούλα να φτιάχνει κόλλυβα μονάχη της, αφού καμία δεν πλησίαζε το σπίτι τους πλέον. Την άρπαξε από το μπράτσο και της άστραιψε μια γερή καρπαζιά. Δίχως να προλάβει να κρατηθεί από πουθενά, εκείνη έπεσε πάνω στα σιτάρια που ετοίμαζε. Όμως μιλιά δεν έβγαλε. Έμεινε πετρωμένη μπροστά στον αλόγιστο θυμό του αδελφού της. Αλλού δεν είχε να

πάει. Θα υπέμενε τα πάντα για μια στρώση τίκλας πάνω απ' το κεφάλι της.

«Εσύ φταις! Που ήθελες αγίους και πανηγύρια! Γιατί της είπες ψέματα, μωρή; Μίλα! Γιατί;»

Και της άστραψε άλλο ένα χαστούκι στο ίδιο μάγουλο. Δίχως να καταλαβαίνει τα λόγια του Τζανέτου, η αδελφή του παρέμενε αμίλητη, έτοιμη να υποστεί την οργή του.

«*Πάντα θα μ' έχεις κοντά σου, ψυχή μου, έτσι της είχες πει. Ψεύτρα! Πάντα; Φτου σου!*»

Έριξε τη Χρυσανθούλα στο πάτωμα με μια σπρωξιά κι η θύμηση της Λεμονιάς εισέβαλε στο μυαλό της με γλύκα και πόνο, με μελώματα και μαχαιριές. Η Χρυσανθούλα τόλμησε να τη σκεφτεί, να θυμηθεί πόσο την αγαπούσε. Πόσο λαχταρούσε να χαϊδεύει τη φουσκωμένη της κοιλιά, να λούζει τα μακριά μαύρα της μαλλιά, να πλέκει τις πλεξούδες της, να ντύνει τους ώμους της με μια κουρελού να μην κρυώσει. Τη λάτρευε όσο τίποτε άλλο στη Γη. Περισσότερο κι από τον Περικλή. Και την είχε παρατήσει. Πώς να καταλάβει ότι η Λεμονιά θα γεννούσε; Ήταν άλλωστε νωρίς ακόμη, εφταμηνίτικο θα το 'βγαζε; Γιατί την είχε εγκαταλείψει;

Η θλίψη της μαζεύτηκε μέσα της, έγινε ένας κόμπος που τη βάραινε. Αναλογίστηκε όσα είχε ζήσει ως τώρα. Τίποτε δεν είχε καταφέρει. Μήτε γάμο καλό να κάνει, μήτε παιδί να γεννοβολήσει, μήτε νύφη να θρέψει, μήτε αδελφό να αγαπήσει, μήτε ανιψιό να φροντίσει. Μια κατάρα ήταν και η δική της ζωή, δίχως χαρές, πέρα από την αγάπη στα μάτια της Λεμονιάς. Γνώριζε καλά πως η ζωή της θα της επιφύλασσε απέραντες δυσκολίες από δω και πέρα. Η ευθύνη του παιδιού θα έπεφτε σ' εκείνην. Όμως με ποιο αντάλλαγμα; Με τα βρισίδια του αδελφού της; Το βαρύ του χέρι; Με

το χωριό να τους βλέπει σαν αναθεματισμένους; Θ' άντεχε αυτή τη ζωή;

Ύψωσε το κορμί της, αυτό το περήφανο σώμα που περνούσε τον αδελφό της ένα κεφάλι, και χωρίς να πει κουβέντα σε κανέναν έφτιαξε τα κόλλυβα που όφειλε στη γλυκιά της νυφούλα, μάζεψε τα λιγοστά της πράγματα και άνοιξε την πόρτα του μικρού σπιτιού. Ο Τζανέτος, κλεισμένος μες στην κάμαρα, δεν κατάλαβε πότε και πώς εξαφανίστηκε η αδελφή του εκείνο το βράδυ. Μόλις το αντιλήφθηκε, καταράστηκε τη στιγμή. Όχι επειδή έχανε την αδελφή του, το στήριγμά του στη ζωή και στο σπίτι. Όχι. Καταράστηκε που δεν επήρε και το παιδί μαζί της.

Ο κόσμος, οι άνθρωποι, όλα αλλάζουν.
Όπως τα σύννεφα στον άνεμο, έτσι κι αυτοί λαχταρούν
να ταξιδέψουν, να ποτίσουν κάποια γη.

Η ζωή του Περικλή Καλαμάνου φαντάζει
προκαθορισμένη από τη μοίρα, ήδη από
τη γέννησή του. Ο πρώτος έρωτας στο πρόσωπο
της Γιασεμής θα σημαδέψει την καρδιά του, αλλά
τα χρόνια είναι δύσκολα, είναι χρόνια πολέμου.
Ο Περικλής θα βρεθεί στη γερμανοκρατούμενη
Θεσσαλονίκη και θα αναλάβει τον ρόλο του προστάτη
και στη συνέχεια του συντρόφου της νεαρής Αλιάννας.
Όταν ανακαλύψει τυχαία τα κρυμμένα γράμματα
της θείας του, η οποία είχε εξαφανιστεί χρόνια πριν,
θα αποφασίσει να αλλάξει ρότα. Από το ορεινό χωριό
του Ταϋγету θα ταξιδέψει στην Αθήνα
και έπειτα στην άλλη άκρη της Γης.

Στην Αμερική τα όνειρά του θα λάμψουν
σαν άστρα στον ουρανό. Όμως τα όνειρα απρόσμενα
θα σκορπίσουν, όταν στο διάβα του εμφανιστεί
και πάλι η Γιασεμή. Ο Περικλής θα βρεθεί
αντιμέτωπος μ' ένα σκληρό δίλημμα: θα ακολουθήσει
το πρόσταγμα της καρδιάς του ή θα μείνει πιστός
σε ό,τι του υπαγορεύει η συνείδησή του;

*Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα
για τη μετανάστευση και τη φυγή, μέσα από μάτια
που επιθυμούν και ηθομονούν συνάμα...*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-1434-8

9 786180 114348

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΕ. 17648